

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor (Ds 2025:6)

Ert diarienummer Fö2025/00256

1. Inledning

Förvaltningsrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på de i promemorian föreslagna författningsändringarna.

2. Sanktionsmöjligheter mot kommunerna

Som en del av promemorians förslag om hur tillsynen enligt lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) ska bedrivas stadgas i 23 § andra stycket LBE att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ha tillsyn över kommunerna. Enligt fjärde stycket ges MSB möjlighet att förelägga en kommun som inte fullgör sina skyldigheter enligt lagstiftningen att åtgärda dessa. MSB:s beslut om föreläggande får enligt föreslagna 34 § andra stycket LBE överklagas av kommunen.

MSB föreslås inte ha möjlighet att förelägga kommunen vid hot om vite. Avsaknaden av vite som sanktionsmöjlighet har i huvudsak motiverats med hänvisning till de överväganden som gjordes i propositionen till motsvarande reglering i lag (2003:778) om skydd mot olyckor (jfr prop. 2019/20:176 s. 49–50). Härvid anförs i promemorian att statliga tillsynsmyndigheter sällan har ekonomiska sanktionsmöjligheter mot kommuner och att ett föreläggande i sig borde utgöra ett effektivt påtryckningsmedel.

Promemorians förslag förefaller, som förvaltningsrätten uppfattar det, bygga på antagandet att ekonomiska sanktionsmöjligheter är onödiga för att få en kommun att leva upp till lagstiftningens krav. Utifrån det antagandet framstår det som något motsägelsefullt att kommunen samtidigt ges möjlighet att överklaga ett föreläggande från MSB. Noteras kan att någon besvärsmöjlighet för offentlig part inte följer av Sveriges internationella åtaganden.

Förvaltningsrätten menar vidare att det förhållandet att möjligheten till viteshot från en statlig tillsynsmyndighet mot en kommun skulle vara ovanligt i svensk lagstiftning inte i sig framstår som ett övertygande argument i fråga om behovet av ekonomiska sanktionsmöjligheter. Här kan

dessutom noteras att det finns förfaranden för ekonomiska sanktionsmöjligheter mot kommun på ett flertal andra områden.

Förvaltningsrätten anser att det finns skäl att överväga att lagstiftningen i denna del väljer ett konsekvent spår där MSB antingen utövar tillsynen endast med mjuka påtryckningsmedel, eller att myndigheten ges de fulla sanktionsmöjligheter som en tillsynsmyndighet normalt har att tillgripa. Om förslaget till nya 23 § vidhålls bör i vart fall övervägas om det är nödvändigt att kommunen ges rätt att överklaga MSB:s beslut om föreläggande.

3. Expediering av beslut till Polismyndigheten

Enligt förslaget till ny 18 a § i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor införs en skyldighet för tillståndsmyndighet att expediera ett tillståndsbeslut till Polismyndigheten i de fall där Polismyndigheten i sitt yttrande i ärendet har avstyrkt att tillstånd meddelas. Motsvarande gäller i ett ärende om lämplighetsprövning.

Det torde inte vara uteslutet att omständigheter av betydelse kan komma till Polismyndighetens kännedom under tiden mellan att Polismyndigheten lämnar ett yttrande och att tillståndsmyndigheten fattar beslut i det ifrågasvarande ärendet. I en sådan situation bör det mest ändamålsenliga, både utifrån ett effektivitetshänseende och utifrån lagändringarnas övergripande mål, vara att Polismyndigheten ingriper direkt genom ett överklagande av tillståndsmyndighetens beslut, i stället för att behöva initiera ett ansökningsförfarande i efterhand. Förvaltningsrätten anser därför att det bör övervägas att tillståndsmyndighetens expedieringsskyldighet omfattar samtliga beslut om tillstånd och lämplighet.

4. Tillståndshavares anmälningsplikt

I förslaget till ny 15 a § LBE åläggs vissa tillståndshavare att underrätta tillståndsmyndigheten om varje överlåtelse eller överlämnande eller försök därtill av explosiv vara som denne bedömer ha varit tvivelaktigt på grund av händelsens karaktär eller omfattning.

I promemorian resoneras kring om det är tillståndsmyndigheten eller Polismyndigheten som ska vara mottagare av tillståndshavarens anmälan (s. 118). Även med hänsyn till de exempel som ges om vilka situationer som kan komma att träffas av anmälningsskyldigheten har förvaltningsrätten svårt att se annat än att det, ur tillståndshavarens synvinkel, endast kommer vara situationer där tydliga misstankar väckts om kopplingar till kriminella element som medför en skyldighet att anmäla den aktuella händelsen. Noteras får här uttalandet i specialmotiveringen till bestämmelsen att det i vissa fall kan komma att bli så att tillståndshavaren i mer allvarliga situationer direkt kontakter Polismyndigheten och först en tid senare tillståndsmyndigheten.

Förvaltningsrätten delar, utifrån de överväganden som gjorts, inte promemorians slutsats att mottagare ska vara tillståndsmyndigheten. Enligt de föreslagna lagändringarna har Polismyndigheten möjlighet att angripa ett befintligt tillstånd, om än genom ett särskilt ansökningsförfarande. Detta talar för att det är ändamålsenligt att anmälan görs till Polismyndigheten. Polismyndigheten får vidare som brottsbekämpande myndighet förutsättas vara klart bättre skickad att avgöra om en viss transaktion av explosiva varor är tvivelaktig och därvid se till att lämpliga åtgärder vidtas. Detta gäller rimligtvis såväl transaktionens karaktär som sådan, som den/de individer som utöver tillståndshavaren har varit inblandade i transaktionen. Att det i

promemorian samtidigt föreslås att tillsynsmyndigheten åläggs en anmälningsskyldighet till Polismyndigheten ändrar inte förvaltningsrättens uppfattning i denna fråga.

5. Övrigt

Enligt förslaget till ny 32 a § LBE ska, enligt första stycket 2, brandfarlig eller explosiv vara som innehafts med tillstånd enligt denna lag förklaras förverkad när tillståndet upphört eller återkallats om det *med hänsyn till omständigheterna* kan befaras att varan kan komma till brottslig användning eller på annat sätt hanteras av obehöriga.

Att en bedömning ska göras utifrån omständigheterna ligger i sakens natur. Skrivningen ”med hänsyn till omständigheterna” fyller därför ingen funktion i lagtexten och kan utgå.

Detta yttrande har beslutats av tf. chefsrådmannen Kristian Karlemon.
Föredragande har varit förvaltningsrättsfiskalen Carl Artéus.

Kristian Karlemon

/Carl Artéus